

Izhajajoč iz ustavno zagotovljene svobode znanstvenega in umetniškega ustvarjanja, iz avtonomije univerze, njenega poslanstva in vrednot ter zavez k etičnemu ravnanju iz Strategije UM 2021-2030, Senat Univerze v Mariboru na 22. redni seji dne 6. 7. 2021 sprejema

KODEKS ETIČNEGA RAVNANJA UNIVERZE V MARIBORU

I. OSEBNA IN VSEBINSKA VELJAVNOST

Kodeks etičnega ravnanja Univerze v Mariboru opredeljuje etične standarde vedenj, ki so nujni za vse sodelavke, sodelavce, študentke in študente Univerze v Mariboru (odslej UM).

Določila tega kodeksa zavezuje vse članice in člane univerzitetne skupnosti (visokošolske učiteljice, učitelje, visokošolske sodelavke in sodelavce, raziskovalke, raziskovalce ter strokovne sodelavke in sodelavce), ki na UM opravljajo raziskovalno, pedagoško in strokovno delo, bodisi na podlagi pogodbe o zaposlitvi, bodisi na drugi pogodbeni podlagi (odslej »sodelavci UM«, razen ko je osebna veljavnost posameznih določb ožja in se nanaša zgolj na določene skupine sodelavcev). Kodeks prav tako zavezuje študentke in študente UM, ne glede na stopnjo in način študija.

Namen kodeksa je vzpostaviti in krepiti vedenjske standarde članic in članov univerzitetne skupnosti ter s tem krepiti pripadnost UM, udeležati družbeno odgovornost njenega delovanja, krepiti etiko pri pedagoškem delu in raziskovanju ter zagotavljati prenos znanja in družbeni ugled UM.

Določila kodeksa predstavljajo osnovne standarde ravnanja sodelavk, sodelavcev, študentk in študentov UM in ne posegajo v vsebino pravno zavezujočih predpisov UM ter organov Republike Slovenije.

Vsi izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so v nadaljevanju uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za oba spola.

II. SPLOŠNA NAČELA ETIČNEGA RAVNANJA

a) Spoštljiva medsebojna komunikacija

Sodelavci in študenti UM se razlikujemo glede na različne osebne okoliščine. Ne glede na to raznolikost smo sodelavci in študenti UM del enotne akademske skupnosti ter spoštujemo različne poglede, izkušnje in življenjska izhodišča.

Sodelavci in študenti UM spoštujemo osnovne človekove pravice in svoboščine, kot jih opredeljujejo Splošna deklaracija človekovih pravic, Listina EU o temeljnih pravicah in Ustava RS, zagovarjamo nazorsko svobodo in enakopravnost posameznika.

Sodelavci in študenti UM oseb, s katerimi prihajamo v stik v okviru delovnih in študijskih obveznosti, ne diskriminiramo glede na narodnost, raso, spol, spolno usmerjenost, starost, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost, telesne ali psihične lastnosti in omejitve, socialno ali regionalno poreklo ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Sodelavci in študenti UM se zavedamo, da, ne glede na razlike v strokovnih in raziskovalnih področjih, s svojim delom zastopamo enotno akademsko skupnost. Nesoglasja, ki so plod nerazumevanja različnih strokovnih področij, rešujemo preko argumentirane razprave v dobro celotne institucije.

Komunikacija in sodelovanje med sodelavci in študenti UM temelji na spoštovanju, razumevanju, vključevanju in dopuščanju enakih možnosti.

Sodelavci in študenti UM govorno in pisno komunikacijo vključno z naslavljanjem in poslavljanjem, prilagajamo akademskemu kontekstu in profesionalnemu bontonu, razen, če je v neformalnem krogu sogovornikov dogovorjena in soglasno sprejeta drugačna praksa. Pri tem pazimo, da z izbiro (ne-) formalnega naslavljanja ne diskriminiramo po spolu, starosti ali strokovnem položaju.

Sodelavci in študenti UM se medsebojno ustrezno obveščamo o informacijah vezanih na vsebino in potek dela. Preko prenosa znanj, veščin in informacij si pomagamo pri opravljanju delovnih nalog.

Sodelavci in študenti UM si prizadevamo za ustvarjanje in vzdrževanje delovnega in študijskega ozračja, ki bo sodelovalno in motivirajoče.

Sodelavci in študenti UM si s svojim vedenjem prizadevamo biti zgled etičnega ravnanja. V kodeksu zapisana načela nas vodijo pri našem nastopanju in vedenju tudi zunaj univerze in v javnosti.

Sodelavci in študenti UM ustrezno priznavamo zasluge celotne ekipe sodelavcev, kadar je rezultat pedagoškega, raziskovalnega ali strokovnega dela mogoče pripisati več sodelavcem in/ali študentom.

b) Spoštovanje dostojanstva

Okolje, v katerem se spoštuje dostojanstvo, je takšno okolje, v katerem ni nadlegovanja, trpinčenja ali spolnega nadlegovanja, bodisi s strani delodajalca ali predpostavljenih, bodisi s strani sodelavcev ali študentov UM.

Žrtev nadlegovanja, trpinčenja ali spolnega nadlegovanja ter osebe, ki tej osebi pomagajo, ne smejo biti izpostavljene povračilnim ukrepom.

c) Zaščita žvižgačev in odklonilnost do anonimnih prijav

Na UM se odprta vprašanja svobodno prediskutirajo, sodelavci UM pa spoštujemo različnost stališč. UM ščiti žvižgače v skladu z Direktivo (EU) 2019/1937 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2019 o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije, in ustrezno slovensko zakonodajo.

Zatekanje k anonimnim prijavam praviloma zavračamo.

d) Reševanje konfliktov

Sodelavci in študenti UM prisegamo na kulturo dialoga in sprotno ter objektivno rešujemo konflikte.

V primerih konfliktov težave najprej rešujemo po postopkih znotraj univerze in članic.

e) Varovanje zaupnih informacij in osebnih podatkov

Sodelavci in študenti UM na vseh področjih svojega dela kot zaupne varujemo vse podatke in informacije, kot to zahteva zakonodaja o varstvu osebnih podatkov.

f) Krepitev ugleda UM v javnosti

Univerza v Mariboru varuje svobodo izražanja kot temeljno vrednoto.

Sodelavci in študenti UM imamo odprt odnos do javnosti in se zavedamo odgovorne vloge, ki jo imamo do javnosti in v javnosti.

Ko nastopamo kot zaposleni na univerzi, si pri komunikaciji z javnostjo prizadevamo za krepitev ugleda svojega strokovnega področja, znanosti in celotne institucije. To velja tudi za naše sodelovanje v družbenih omrežjih.

g) Navajanje afiliacije

Sodelavci UM na objavljenih znanstvenih in strokovnih delih, ki smo jih pripravili v okviru zaposlitve na UM, za našo raziskovalno institucijo, kateri pripadamo, dosledno navajamo UM. Če smo polno zaposleni na UM, navajamo izključno UM, če smo na UM večinsko zaposleni, pa UM navajamo na prvem mestu. To velja tudi za prijave projektov in druge vloge, v katerih nastopamo kot raziskovalci.

V komunikaciji z javnostjo za vsebine, ki ne sodijo na naše strokovno področje dela na UM, ne navajamo povezanosti z UM.

h) Delo zunaj univerze

Sodelavci UM ne opravljamo dela zunaj univerze, če bi to oviralo nemoteno izvajanje našega dela na UM.

Sodelavci UM dekana fakultete oziroma predstojnika drugih članic UM obvestimo o vseh raziskovalnih, pedagoških in strokovnih aktivnostih, ki jih opravljamo izven matične institucije.

i) Odnos do premoženja UM

Sodelavci in študenti UM ravnamo z delovnimi in finančnimi sredstvi, ki so nam zaupana v uporabo, v skladu z namenom in kot dobri gospodarji. Pri uporabi teh sredstev si prizadevamo za njihovo optimalno izrabo in za čim večjo korist skupnosti. Skupnih sredstev ne uporabljamo v zasebno korist.

j) Odnos do okolja

Sodelavci in študenti UM si prizadevamo za okoljsko odgovorno ravnanje.

k) Varovanje zdravja

V primeru nastopa bolezenskega stanja sodelavci in študenti UM upoštevamo zaščitne ukrepe za zmanjševanje tveganja širjenja bolezni.

III. IZOGIBANJE NASPROTJEM INTERESOV

Nasprotja interesov na UM, ki niso ustrezno nadzorovana, lahko ogrozijo izvrševanje univerzitetnega poslanstva in misije. Sodelavci in študenti UM se zato izogibamo aktivnostim, ki bi lahko veljale za nasprotni našemu položaju in funkcijam na univerzi. Ko izogib nasprotnim vlogam ni mogoč, nasprotja vnaprej razkrijemo neposredno nadrejeni osebi, ki poskrbi za sprejem ustreznih ukrepov za zagotovitev

transparentnosti in objektivnosti dela. Če vnaprejšnje razkritje ni mogoče, nanj opozorimo takoj, ko nasprotje interesov zaznamo. Ko preteče pet let od zadevne osebne okoliščine, nasprotij interesov ni več potrebno naznanjati.

Za nasprotje interesov štejejo vse okoliščine, v katerih zasebni interes sodelavca ali študenta UM vpliva ali bi lahko vplival na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog na UM. S tem ko se izogibamo že samemu videzu pristranosti, se ščitimo pred javno kritiko, s tem pa tudi varujemo ugled UM.

Zlasti veljajo za konflikt interesov naslednje situacije:

- situacije, ko je sodelavec UM zadolžen za nadzor dela druge osebe, pa sta obe ista ali povezani osebi;
- odločanje sodelavcev in študentov UM o zaposlitvi, napredovanju, delitvi dela, vrednotenju dela in ocenjevanje delovne uspešnosti ter nagrajevanje samih sebe ali z njimi povezane osebe;
- vse oblike ocenjevanja študijskih rezultatov povezanih oseb;
- vplivanje sodelavcev in študentov UM na to, da se blago in storitve s strani UM kupijo od z njimi povezanih oseb;
- uporaba zaupnih informacij, ki jih je sodelavec ali študent UM pridobil pri svojem delu na UM, za zasebne namene;
- ko raziskovalci na UM pod krinko objektivnosti javno zagovarjajo interese zasebnih ali javnih financerjev njihovega dela, pa to financiranje pri objavi znanstvenega ali strokovnega dela v javnosti ni razkrito;
- ko recenzenti oz. uredniki odločajo o objavah, financiranju, imenovanju, napredovanju ali nagrajevanju samih sebe ali z njimi povezanih oseb.

Za povezane osebe v smislu tega poglavja kodeksa veljajo:

- ožji družinski člani (zakonec, otroci, posvojenci, starši, posvojitelji, bratje, sestre in osebe, ki s posameznikom živijo v skupnem gospodinjstvu, v zunajzakonski skupnosti ali v sklenjeni ali nesklenjeni partnerski zvezi);
- osebe, s katerimi sodelavec UM deli finančne ali druge osebne interese.

Če sodelavec ali študent UM ni prepričan, ali je v dani situaciji podano nasprotje interesov, o tem obvesti dekana fakultete oziroma predstojnika drugih članic UM, ki v primeru dvoma vprašanje o tem naslovi na komisijo, ustanovljeno na podlagi tega kodeksa. Komisija svojo prakso s tega področja v obliki vprašanj in odgovorov objavlja na spletni strani UM.

IV. SPREJEMANJE DARIL

Sodelavci UM ne sprejemamo daril v zvezi z opravljanjem službe, razen protokolarnih daril in daril manjše vrednosti. Pri tem upoštevamo univerzitetna navodila, ki se nanašajo na prejemanje, izročanje in evidentiranje daril ter zakon s področja varovanja integritete in preprečevanja korupcije.

V. ETIČEN ODNOS PRI IZOBRAŽEVALNEM DELU

a) Odnos do študentov

Vsi, ki prevzemamo naloge s področja poučevanja na UM (redni študij, izredni študij, programi za dodatno izobrazbo in druge oblike vseživljenjskega izobraževanja) (odslej »pedagoški sodelavci«), smo

pri svojem pedagoškem delu vzor etičnega ravnanja in pri svojem ravnanju stremimo za tem, da vrednote takega ravnanja predajamo študentom ter jih k temu tudi spodbujamo.

Pedagoški sodelavci spoštujemo integriteto in avtonomnost študentov in drugih predavateljev ter smo do njih spoštljivi. Posebej tudi varujemo zaupnost podatkov, ki jih v študijskem procesu dobimo o posameznih študentih.

Akademsko svoboda študentov je povezana z akademsko avtonomnostjo, ki študente zavezuje k odgovornemu in samoiniciativnemu izpolnjevanju postavljenih študijskih ciljev ter odgovornemu delovanju v skladu s kodeksom etike UM.

b) Skrb za kakovostno izobraževanje

Pedagoški sodelavci smo dolžni zagotavljati stalno visoko raven kakovosti svojega dela. To zajema pripravo na pedagoško delo in njegovo izvedbo. Pedagoško delo mora biti na zahtevnostni ravni, ki ustreza stopnji študija in motivira študente.

Pedagoški sodelavci razumemo svojo avtonomno vlogo, v okviru katere smo zgled študentom, obenem pa ravnamo konstruktivno, ko študenti izražajo predloge za izboljšanje.

c) Odnos med raziskovalnim in pedagoškim delom

Pedagoški sodelavci skrbimo, da je raziskovalno delo sestavni del pedagoškega procesa na vseh stopnjah študija, s čimer zagotavljamo aktualen in poglobljen prenos znanja na študente.

d) Študijsko in delovno okolje

Pedagoški sodelavci se po svojih zmožnostih zavzemamo za to, da bodo sodelavci in študenti motivirani za študij in delo ter da se bodo na univerzi dobro počutili. Vse morebitne težave in ovire je potrebno spremljati, zabeležiti in reševati.

e) Pedagoško usposabljanje predavateljev

Pedagoški sodelavci skrbimo za stalno dodatno izobraževanje, kar nam omogoča potrebne kvalifikacije za kakovosten pouk. Izobražujemo se organizirano, za kar poskrbi Univerza v Mariboru, in samostojno.

Stalno skrbimo, da smo seznanjeni s sodobnimi metodami poučevanja.

S svojim sodelovanjem z univerzami v tujini skrbimo za stalne izmenjave izkušenj in prenos novih znanj.

f) Realizacija učnih načrtov in drugih elementov akreditacij študijskih programov

Čeprav je pedagoško delo avtonomno, je ta avtonomnost omejena z dolžnostjo spoštovati učne načrte posameznih učnih enot, kar izhaja iz različnih postavkah akreditacij študijskih programov (predmetnik, vertikalna in horizontalna povezanost idr.).

g) Spremljanje in ocenjevanje študijskih rezultatov

Vse oblike spremljanja študijskih rezultatov (domače naloge, poročila, seminarske naloge, teste, kolokvije, izpite ter zaključna dela na vseh stopnjah študija) smo pedagoški sodelavci dolžni skrbno, objektivno in transparentno ovrednotiti.

h) Študentske obveznosti

Študenti UM samostojno, skrbno in vestno opravljamo vse sprotne in zaključne obveznosti po navodilih izvajalcev učnih enot. Vsakršno goljufanje pri opravljanju sprotnih in zaključnih obveznosti ter med preverjanji znanja je v nasprotju s tem kodeksom.

Pri pripravi seminarskih in zaključnih del študenti UM spoštujemo določbe tega kodeksa o etiki in integriteti pri raziskovalnem delu.

i) Študentska anketa

Študenti UM vestno in objektivno izpolnjujemo študentsko anketo. Študentsko anketo dojemamo kot privilegij, s katerim izražamo svoje mnenje o študijskem procesu. Vprašalnik izpolnimo realno in objektivno, s konstruktivno kritiko (tako s pohvalami kot z izraženim nezadovoljstvom in predlogi sprememb) v opisnem delu ankete.

Pedagoški sodelavci UM študentsko anketo sprejemamo kot mnenje študentov o izvajanju našega pedagoškega dela, zato njene rezultate vestno preučimo in upoštevamo pri nadaljnjem delu s študenti.

j) Študentski predstavniki

Študentje, ki smo voljeni oziroma imenovani za študentske predstavnike, sodelujemo pri upravljanju Univerze in njenih članic ter vestno in odgovorno izpolnjujemo svoje obveznosti v organih, v katere smo voljeni oz. imenovani.

k) Sorodstvena razmerja in druge povezanosti

Pedagoški sodelavci študentom ne omogočamo kakršnihkoli prednosti, povezanih s sorodstvenimi ali drugimi zasebnimi povezavami.

Predavatelji ne ocenjujemo študijskih rezultatov z nami povezanih oseb v smislu poglavja tega kodeksa o izogibanju nasprotjem interesov.

l) Osebna razmerja med pedagoškimi sodelavci in študenti

Pedagoški sodelavci razumemo, da lahko tesnejša osebna in intimna razmerja med pedagoškimi sodelavci in študenti sprožajo vprašanja, povezana z neenakostjo moči v odnosu, dajanjem prednosti ali spodkopavanjem zaupanja v akademski proces.

Če do takih razmerij pride, je potrebno dosledno spoštovati določbe tega kodeksa o preprečevanju nasprotij interesov in zagotoviti, da zadevni pedagoški sodelavec ni odgovoren za katerokoli obliko vrednotenja dela študenta.

Če je študent deležen nezaželenega ali neprimernega vedenja s strani pedagoškega sodelavca UM ali je vpleten v odnos s pedagoškim sodelavcem UM, za katerega meni, da ni resnično sporazumen, ali če meni, da je do njega prišlo zaradi zlorabe moči, se lahko obrne na zaupnika za kodeks etike UM ali na komisijo za etiko UM.

VI. ETIKA IN INTEGRITETA PRI RAZISKOVALNEM DELU

a) Splošno

Vsi, ki se na UM ukvarjamo z raziskovalnim delom (odslej »raziskovalci UM«), smo zavezani spoštovati zadnjo različico Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto, ki jo je sprejela Zveza evropskih akademij (ALLEA).

Uradni prevod Evropskega kodeksa s strani Generalnega direktorata Evropske komisije za prevajanje predstavlja prilogo 1 in sestavni del tega kodeksa. Morebitne kasnejše posodobitve Evropskega kodeksa ravnanja za ohranjanje raziskovalne poštenosti z uradno objavo nadomestijo sedanjo različico priloge z njeno objavo na spletni strani UM.

b) Kriteriji za avtorstvo in soavtorstvo

Raziskovalci UM se zavedamo, da avtorstvo daje zasluge in ima pomembne akademske, družbene in finančne posledice. Avtorstvo vključuje tudi odgovornost za objavljeno delo. Raziskovalci UM zato skrbimo, da sodelavci, ki so podali bistven intelektualni prispevek k delu, dobijo priznanje avtorjev, obenem pa s sodelovanjem kot avtorji razumemo svojo vlogo pri prevzemanju odgovornosti za objavljeno delo. Raziskovalci UM se tudi ne smemo okoristiti z delom študentov in slednjega prikazovati kot lastnega dela.

Avtor mora prispevati k vsebini znanstvenega članka na način, da to predstavlja znaten ustvarjalni individualni doprinos (zgolj ideja, o čem naj bo članek, ne zadostuje; zgolj prispevek podatkov ne zadostuje, kot tudi ne zgolj koordinacija in nadzor raziskovalcev ali zgolj vodenje oddelka).

Raziskovalci UM upoštevamo priporočila Vancouvrskega protokola o vlogi avtorjev in soavtorjev (*ICMJE, Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals*), ki v obliki neuradnega prevoda v slovenski jezik predstavlja prilogo 2 in je kot takšen sestavni del tega kodeksa.

V skladu s tem protokolom je avtorstvo in soavtorstvo vezano na izpolnjevanje vseh naslednjih štirih meril:

- znatni prispevki k zasnovi ali oblikovanju raziskave bodisi pridobivanje, analiza ali interpretacija podatkov raziskave IN
- priprava osnutka znanstvenega članka ali njegov kritični pregled, s čimer se ustvari pomemben intelektualni doprinos, IN
- končna odobritev različice za izdajo IN
- dogovor o odgovornosti za vse vidike znanstvenega dela v smislu zagotavljanja, da bodo vprašanja o točnosti ali integriteti katerega koli njegovega dela ustrezno upoštevana in razrešena.

Poleg tega, da je avtor odgovoren za dele članka, ki jih je ustvaril, mora biti sposoben tudi določiti, kateri soavtorji so odgovorni za določene druge dele članka. Ob tem se od avtorjev pričakuje zaupanje v integriteto prispevkov svojih soavtorjev.

Če vrstni red avtorjev ni predpisan s pravili za objavo (denimo po abecednem vrstnem redu), je avtor, napisan na prvem mestu, raziskovalec, ki je opravil najpomembnejši del znanstvenega dela in je tudi pripravil prvo verzijo članka. V primeru, da obstaja vodja raziskave, ki ima pravico do avtorstva v skladu z določili tega kodeksa, je ta napisan na zadnjem mestu.

Ker imajo različna znanstvena področja različne pogoje za priznavanje posameznikov, ki so prispevali k publikaciji, vključno z vrstnim redom razvrščanja avtorjev v objavi, je zlasti pri interdisciplinarnem sodelovanju potrebno vnaprej, preden se skupina raziskovalcev loti dela na članku, prediskutirati pričakovanja sodelujočih glede razvrstitve avtorstva.

Posamezniki, ki ne izpolnjujejo pogojev za avtorja ali soavtorja, ker so v manjši meri prispevali k nastanku dela ali niso neposredno sodelovali pri vsebinskem nastajanju članka (denimo splošna administrativna pomoč, financiranje, jezikovni pregled, urejanje stila citiranja ipd.), se lahko navedejo med zahvalami.

c) Dolžnost do financerjev

Avtorji smo v objavi dolžni navesti zunanjega financerja raziskave, rezultat katere je predmetna objava. S tem po eni strani izrazimo zahvalo za podporo pri raziskavi, po drugi pa z razkritjem financerjev odpravimo potencialne dvome v objektivnost raziskave.

VII. KOMISIJA ZA ETIKO UNIVERZE V MARIBORU

a) Sestava komisije

Za uveljavljanje vsebine tega kodeksa Senat UM na predlog rektorja UM imenuje šestčlansko komisijo z mandatno dobo treh let. Enega člana komisije Senatu UM v imenovanje predlaga Študentski svet. Člani komisije ne morejo biti osebe, za katere se je v preteklosti ugotovilo, da so kršile kodeks etike.

Člani so lahko po izteku mandata ponovno imenovani.

Člani komisije izmed sebe z navadno večino izglasujejo predsednika komisije.

V primeru, da v komisiji ni člana s članice UM, katere sodelavec je domnevni kršitelj tega kodeksa, rektor UM za obravnavo konkretne zadeve imenuje dodatnega člana komisije z zadevne članice.

b) Obravnava vlog

Komisija za etiko UM je pristojna obravnavati zgolj tiste vloge, v katerih vlagatelj očitajo kršitve tega kodeksa sodelavcem UM. Afiliacija vlagatelja pri tem ni pomembna (lahko je sodelavec UM, študent ali zunanja oseba).

Pisno obrazložene vloge z očitano kršitvijo tega kodeksa vlagatelj naslovijo na Službo UM za pravne zadeve s pripisom »Za Komisijo za etiko UM«, pri čemer v vlogi navedejo ime vlagatelja, ime osebe, na katero se očitek o kršitvi kodeksa nanaša, očitano kršitev in razpoložljiva dokazila za navedbe.

Anonimnih vlog komisija praviloma ne obravnava, razen v primerih, ko oceni, da je prijava ustrezno podprta z dokazi za zatrjevane kršitve tega kodeksa.

Služba UM za pravne zadeve prijavo naslovi na predsednika komisije, ki najkasneje v enem mesecu od prejema vloge skliče sejo komisije. Komisija lahko na seji sprejme eno od naslednjih treh odločitev:

- da je zadeva očitno neutemeljena in se zavrne;
- da je vloga nepopolna in vlagatelj zaprosi za ustrezno dopolnitev;
- da je vloga popolna.

V slednjem primeru komisija o prejeti vlogi obvesti sodelavca UM, ki mu vlagatelj očita kršitev, in ga zaprosi, da se v roku osmih dni izreče o očitkih.

Komisija lahko po potrebi opravi razgovor z vpletenimi osebami ter z drugimi osebami, ki lahko komisiji podajo informacije, ki ji bodo pomagale sprejeti odločitev v zadevi.

Ko komisija oceni, da bi bilo mogoče spor rešiti z dogovorom med vlagateljem in sodelavcem UM, ki mu vlagatelj očita kršitev, lahko komisija prevzame vlogo mediatorja in pomaga pri dosegu takšnega dogovora.

Komisija sprejme končno odločitev najkasneje v treh mesecih, odkar je Služba UM za pravne zadeve prejela popolno vlogo.

Vsebina odločitve komisije je, da »JE UGOTOVILA« ali da komisija »NI UGOTOVILA« kršitve Kodeksa etičnih ravnanj UM.

Za uveljavitev te odločitve je v skladu z delovno-pravnimi predpisi odgovoren Rektor UM. Pri tem izbere tisti disciplinski ukrep, ki ustreza teži ugotovljene kršitve.

c) Načela delovanja komisije

Komisija pri svojem delovanju upošteva, da je dosledna in pregledna obravnava domnevnih kršitev v najboljšem interesu UM. V vseh postopkih preučitve domnevnih kršitev komisija upošteva načeli integritete in poštenosti.

Člani komisije so dolžni naznaniti morebitna nasprotja interesov, ki izhajajo ali bi lahko izhajala iz preučevanja konkretnih kršitev, upoštevajoč poglavje tega kodeksa o nasprotjih interesov.

Komisija zagotavlja varstvo oseb, ki so predmet postopka pred komisijo.

d) Letno poročanje Senatu UM

Komisija enkrat letno Senatu UM poroča o svojem delu in mu lahko predlaga sprejem dodatnih regulatornih aktov.

e) Presoja etičnih vidikov znanstvenih del pred objavo

Komisija za etiko UM ni pristojna za presojo etičnih vidikov znanstvenih del pred njihovo oddajo v objavo oziroma za presojo etičnih vidikov predlogov znanstvenih projektov pred oddajo na razpis.

VIII. DISCIPLINSKA SODIŠČA ZA ŠTUDENTE

Vloge za kršitev tega kodeksa s strani študentov UM obravnavajo disciplinska sodišča članic v skladu z 222.-244. členom Statuta UM.

IX. ZAUPNIK ZA KODEKS ETIKE UM

Rektor UM za obdobje treh let imenuje zaupnika za vprašanja, ki se nanašajo na kodeks etike UM. Te vloge ne morejo opravljati osebe, za katere se je v preteklosti ugotovilo, da so kršile kodeks etike.

Zaupnik na neformalen način svetuje sodelavcem in študentom UM, ki menijo, da so bili deležni kršitve tega kodeksa s strani sodelavcev ali študentov UM. Zaupnik ima tudi vlogo mediatorja, svetovalca osebi, ki se mu je zaupala, in ne ugotavlja obstoja kršitve. Po imenovanju zaupnik določi uradne ure ter kontaktne podatke, ki se objavijo na spletni strani UM.

Vse vloge, bodisi pisne, bodisi ustne, obravnava zaupno. Če prijavitelj domnevne kršitve tako želi, zaupnik o vlogi ne obvesti domnevnega kršitelja, temveč vlagatelju zgolj svetuje o možnih poteh prijave.

Zaupnik ne obravnava anonimnih prijav. Enkrat letno rektorju poroča o svojem delu s področja tega kodeksa in po potrebi podaja predloge za sistemske izboljšave.

X. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

S sprejemom Kodeksa etičnega ravnanja UM prenehata veljati Kodeks profesionalne etike UM, ki ga je Senat UM sprejel 24. novembra 2015, in Kodeks etike in integritete za raziskovalce na Univerzi v Mariboru, ki ga je Senat UM sprejel 24. oktobra 2017.

Kodeks etičnega ravnanja je zavezujoč splošni akt UM in se uporablja za vse sodelavce in študente UM po sprejemu na Senatu UM, z dnem objave na spletni strani UM.

Predstojniki članic UM so zadolženi, da s Kodeksom etike UM seznanijo zaposlene na članici. Študentski svet UM je pristojen, da s Kodeksom etike UM seznanijo študente UM po članicah.



Prof. dr. Zdravko Kačič
Rektor UM

Prilogi:

- Priloga 1: Zveza evropskih akademij (ALLEA), Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto, Berlin 2018.
- Priloga 2: International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE), Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals – Mednarodni odbor urednikov revij v medicini, Vancouverški protokol o vlogi avtorjev in soavtorjev, december 2019, neuradni prevod v slovenščino.

ALLEA

ALL European
Academies



integrity | in'
1 the quality of being h
integrity.

Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto

REVIDIRANA IZDAJA

Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto
Revidirana izdaja
Objavila
ALLEA – Zveza evropskih akademij v Berlinu

c/o Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities
Jaegerstr. 22/23
10117 Berlin, Nemčija
secretariat@allea.org
www.allea.org

Postavitev: Susana Irles
Fotografija na naslovnici: iStock

©ALLEA - Zveza evropskih akademij, Berlin 2018

Vse pravice pridržane. Ponovno razširjanje, tudi v obliki izvlečkov, je za izobraževalne, znanstvene in zasebne namene dovoljeno le ob navedbi vira. Za komercialno uporabo je treba pridobiti dovoljenje zveze ALLEA.

Disclaimer:

Please note that while great care was taken to ensure the accuracy of the present translation of the European Code of Conduct for Research Integrity, some slight deviation in meaning may be possible. Please refer to the original English-language version of [The European Code of Conduct for Research Integrity](#), published by ALLEA in Berlin in 2017, for the precise wording.

Acknowledgements:

ALLEA would like to thank the European Commission Translational Services for the translation as well as Professor Božidar Voljč (Slovenian Academy of Sciences and Arts) for his assistance in the preparation of this translation.

Kazalo

Preambula	3
1. Načela	4
2. Dobre raziskovalne prakse	5
3. Kršitve raziskovalne integritete	10
Priloga 1: Ključni viri	14
Priloga 2: Postopek pregleda in seznam deležnikov	16
Priloga 3: Stalna delovna skupina za znanost in etiko v okviru zveze ALLEA	18

Preambula



Raziskovanje je iskanje znanja, pridobljeno s sistematičnim študijem in razmišljanjem, opazovanjem in izvajanjem poskusov. Pri različnih strokah se lahko uporabljajo različni pristopi, vendar je vsem skupna spodbuda za povečanje razumevanja nas samih in sveta, v katerem živimo. Zato se „Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto“ uporablja za raziskave na vseh znanstvenih in strokovnih področjih.

Raziskovanje je skupen podvig, ki se izvaja v akademskem, industrijskem in drugem okolju. Vključuje neposredno ali posredno sodelovanje, ki pogosto presega družbene, politične in kulturne meje. Podprto je s svobodo pri opredelitvi raziskovalnih vprašanj in razvijanju teorij, zbiranju empiričnih dokazov in uporabi ustreznih metod. Zato raziskovanje temelji na delu skupnosti raziskovalcev in se v najboljšem primeru razvija neodvisno od pritiskov strank naročnic ter ideoloških, ekonomskih ali političnih interesov.

Temeljna odgovornost raziskovalne skupnosti je oblikovanje raziskovalnih načel, opredelitev meril za pravilno raziskovalno vedenje, čim večje povečanje kakovosti in zanesljivosti raziskav ter ustrezen odziv na grožnje za raziskovalno integriteto ali njene kršitve. Glavni namen tega kodeksa ravnanja je, da prispeva k izpolnitvi te odgovornosti in da ga raziskovalna skupnost uporablja kot okvir za samourejanje. Opisuje poklicne, pravne in etične odgovornosti ter priznava pomen institucionalnega okvira, v katerem je raziskovanje organizirano. Zato je ta kodeks ravnanja pomemben in se uporablja za javno financirane in zasebne raziskave, hkrati pa priznava zakonite ovire pri njihovem izvajanju.

Na razlago vrednot in načel, ki urejajo raziskovanje, lahko vplivajo socialni, politični ali tehnološki razvoj in spremembe v raziskovalnem okolju. Učinkovit kodeks ravnanja za raziskovalno skupnost je torej živ dokument, ki se redno posodablja in omogoča, da se pri njegovem izvajanju upoštevajo lokalne ali nacionalne razlike. Raziskovalci, akademije, znanstvena združenja, agencije za financiranje, javne in zasebne organizacije za izvajanje raziskav, založniki in drugi ustreznimi organi imajo posebne odgovornosti za opazovanje in spodbujanje teh praks in načel, ki jih podpirajo.

1. Načela



Dobre raziskovalne prakse temeljijo na osnovnih načelih raziskovalne integritete. Raziskovalce usmerjajo pri njihovem delu ter reševanju praktičnih, etičnih in intelektualnih izzivov, povezanih z raziskavami.

Ta načela so:

- **Zanesljivost** pri zagotavljanju kakovosti raziskav, kar se kaže v zasnovi, metodologiji, analizi in porabi virov.
- **Poštenost** pri preglednem, pravilnem, popolnem in nepristranskem razvijanju, izvajanju in pregledovanju raziskav ter poročanju in obveščanju o njih.
- **Spoštovanje** kolegov, udeležencev raziskav, družbe, ekosistemov, kulturne dediščine in okolja.
- **Odgovornost** za raziskave od zamisli do objave, za njihovo upravljanje in organizacijo, usposabljanje, nadzor in mentorstvo ter njihove širše učinke.

2. Dobre raziskovalne prakse



Dobre raziskovalne prakse opisujemo v naslednjih okvirih:

- Raziskovalno okolje
- Usposabljanje, nadzor in mentorstvo
- Raziskovalni postopki
- Zaščitni ukrepi
- Podatkovne prakse in upravljanje podatkov
- Delovno sodelovanje
- Objavljanje in razširjanje rezultatov
- Pregledovanje, ocenjevanje in urejanje

2.1 Raziskovalno okolje

- Raziskovalne ustanove in organizacije spodbujajo ozaveščenost ter zagotavljajo prevladujočo kulturo raziskovalne integritete.
- Raziskovalne ustanove in organizacije pokažejo vodilno vlogo pri določanju jasnih politik in postopkov o dobrih raziskovalnih praksah ter preglednem in ustreznem obravnavanju kršitev.
- Raziskovalne ustanove in organizacije podpirajo ustrezno infrastrukturo za upravljanje in varstvo podatkov ter raziskovalnih materialov v vseh oblikah (vključno s kvalitativnimi in kvantitativnimi podatki, protokoli, postopki, drugimi raziskovalnimi artefakti in povezanimi metapodatki), ki so nujni za ponovljivost, sledljivost in odgovornost.
- Raziskovalne ustanove in organizacije z najemanjem in podpiranjem raziskovalcev nagrajujejo odprte in ponovljive prakse.

2.2 Usposabljanje, nadzor in mentorstvo

- Raziskovalne ustanove in organizacije zagotavljajo, da raziskovalci prejmejo temeljito usposabljanje na področju zasnove, metodologije in analize raziskav.
- Raziskovalne ustanove in organizacije razvijajo ustrezno in primerno usposabljanje na področju etike in raziskovalne integritete, s čimer zagotovijo, da so vsi udeleženci seznanjeni z ustreznimi kodeksi in predpisi.

- Raziskovalci se skozi celotno poklicno pot – od ravni nižjega raziskovalca do ravni višjega raziskovalca – usposablajo na področju etike in raziskovalne integritete.
- Višji raziskovalci, vodje raziskav in nadzorniki svetujejo svojim članom ekipe ter jim ponujajo posebne napotke in usposabljanje, da pravilno razvijejo, zasnujejo in organizirajo raziskovalno dejavnost ter spodbujajo kulturo raziskovalne integritete.

2.3 Raziskovalni postopki

- Raziskovalci pri razvijanju raziskovalnih zamislih upoštevajo najnovejše dosežke.
- Raziskovalci raziskavo pazljivo in premišljeno zasnujejo, izvedejo, analizirajo in dokumentirajo.
- Raziskovalci pravilno in zavestno uporabljajo raziskovalna sredstva.
- Raziskovalci odprto, pošteno, pregledno in točno objavijo rezultate in razlage raziskave ter pri tem upoštevajo zaupnost podatkov ali ugotovitev, če je taka zahteva upravičena.
- Raziskovalci o rezultatih poročajo na način, ki je združljiv s standardi stroke, da se ti po potrebi lahko preverijo in ponovijo.

2.4 Zaščitni ukrepi

- Raziskovalci upoštevajo kodekse in predpise, ki so pomembni za njihovo stroko.
- Raziskovalci spoštljivo in pazljivo ter v skladu s pravnimi in etičnimi določbami obravnavajo raziskovalne teme, bodisi človeške, živalske, kulturne, biološke, okoljske ali fizikalne.
- Raziskovalci ustrezno upoštevajo zdravje, varnost in dobrobit skupnosti, sodelavcev in drugih ljudi, povezanih z njihovo raziskavo.
- Raziskovalni protokoli upoštevajo ustrezne razlike v starosti, spolu, kulturi, veroizpovedi, etični pripadnosti in družbenem sloju ter so občutljivi nanje.
- Raziskovalci prepoznajo in upravljajo morebitna škoda in tveganja, povezana z raziskavami.

2.5 Podatkovne prakse in upravljanje podatkov

- Raziskovalci, raziskovalne ustanove in organizacije ustrezno upravljajo in varujejo vse podatke in raziskovalne materiale, vključno z neobjavljenimi, ter jih razumno obdobje varno shranjujejo.
- Raziskovalci, raziskovalne ustanove in organizacije zagotavljajo, da je zaradi upravljanja podatkov dostop do podatkov čim bolj odprt, pa tudi zaprt, kot je potrebno, ter po potrebi skladen z načeli sprejemljivih (FAIR) podatkov (Findable, Accessible, Interoperable and Re-usable – ugotovljivost, dostopnost, interoperabilnost in ponovna uporabnost).
- Raziskovalci, raziskovalne ustanove in organizacije zagotavljajo preglednost v zvezi z dostopom do njihovih podatkov in raziskovalnih materialov ali njihovo uporabo.
- Raziskovalci, raziskovalne ustanove in organizacije priznajo podatke kot verodostojne proizvode raziskav, ki jih je mogoče citirati.
- Raziskovalci, raziskovalne ustanove in organizacije zagotavljajo, da je v vse pogodbe ali sporazume, povezane z rezultati raziskav, vključena nepristranska in poštena določba za upravljanje njihove uporabe, lastništva in/ali za njihovo zaščito s pravicami intelektualne lastnine.

2.6 Delovno sodelovanje

- Vsi partnerji v raziskovalnem sodelovanju so odgovorni za integriteto raziskave.
- Vsi partnerji v raziskovalnem sodelovanju se na začetku dogovorijo o ciljih raziskave ter postopku čim bolj preglednega in odprtega sporočanja rezultatov raziskav.
- Vsi partnerji se ob začetku sodelovanja formalno dogovorijo o svojih pričakovanjih in standardih glede raziskovalne integritete, zakonih in predpisih, ki se bodo uporabljali, zaščiti intelektualne lastnine sodelavcev ter postopkih za reševanje konfliktov in morebitnih primerih neprimerne vedenja.
- Vsi partnerji v raziskovalnem sodelovanju so ustrezno obveščeni, z njimi pa poteka tudi posvetovanje o predložitvah rezultatov raziskav v objavo.

2.7 Objavljanje in razširjanje rezultatov

- Vsi avtorji so v celoti odgovorni za vsebino objave, razen če ni določeno drugače.
- Vsi avtorji se dogovorijo o zaporedju avtorjev, pri čemer priznajo, da avtorstvo

samo temelji na pomembnem prispevku k zasnovi raziskav, pomembnem zbiranju podatkov oziroma analizi ali razlagi rezultatov.

- Avtorji zagotovijo, da je njihovo delo na pravočasen, odprt, pregleden in natančen način na voljo kolegom, razen če ni dogovorjeno drugače, ter da so pri obveščanju širše javnosti in tradicionalnih in družbenih medijev pošteni.
- Avtorji priznajo pomembno delo in intelektualne prispevke drugih, vključno s sodelavci, pomočniki in financerji, ki so ustrezno vplivali na raziskavo, o kateri poročajo, ter pravilno citirajo povezano delo.
- Vsi avtorji razkrijejo navzkrižja interesov in finančno podporo ali druge vrste podpore za raziskavo ali objavo njenih rezultatov.
- Avtorji in založniki izdajajo popravke ali umaknejo delo, če je to potrebno, za kar so postopki jasni, in razlogi navedeni, avtorjem pa se priznajo zasluge za objavljanje takojšnjih popravkov po objavi.
- Avtorji in založniki štejejo, da so pri objavljanju in razširjanju rezultatov negativni rezultati enako veljavni kot pozitivni.
- Raziskovalci se držijo istih meril, kot so tista, ki so podrobno opisana zgoraj, in sicer ne glede na to, ali objavljajo v naročniški reviji, odprtodostopni reviji ali v kateri koli drugi alternativni obliki objave.

2.8 Pregledovanje, ocenjevanje in urejanje

- Raziskovalci svojo zavezo raziskovalni skupnosti vzamejo resno, tako da sodelujejo pri recenzijah, pregledovanju ali ocenjevanju.
- Raziskovalci pregledno in utemeljeno pregledujejo in ocenjujejo prispevke za objavo, financiranje, imenovanje, napredovanje ali nagrado.
- Pregledovalci ali založniki z navzkrižjem interesov ne sodelujejo pri odločitvah o objavah, financiranju, imenovanju, napredovanju ali nagradah.
- Pregledovalci ohranjajo zaupnost, razen če obstaja predhodno soglasje za razkritje.
- Pregledovalci ali založniki spoštujejo pravice avtorjev in predlagateljev ter prosijo za dovoljenje za uporabo predstavljenih zamisli, podatkov ali razlag.

3. Kršitve raziskovalne integritete



Bistveno je, da raziskovalci obvladajo znanje, metodologije in etične prakse, povezane z njihovim področjem. Zaradi neupoštevanja dobrih raziskovalnih praks se kršijo poklicne obveznosti. To škodi raziskovalnim postopkom, poslabša odnose med raziskovalci, zmanjšuje zaupanje v raziskave in njihovo verodostojnost, povzroči neupravičeno porabo virov in sredstev ter lahko predmete raziskave, njene uporabnike, družbo ali okolje izpostavi nepotrebni škodi.

3.1 Kršitve raziskovalne etike in druge nesprejemljive prakse

Kršitve raziskovalne etike so običajno opredeljene kot izmišljanje, ponarejanje ali plagiatorstvo (t. i. kategorizacija IPP) na področju predlaganja, izvajanja ali pregledovanja raziskav ali poročanja o njihovih rezultatih:

- **Izmišljanje** pomeni izmišljevanje rezultatov in poročanje o njih, kot da bi bili resnični.
- **Ponarejanje** pomeni bodisi manipuliranje z raziskovalnimi materiali, opremo ali postopki bodisi neutemeljeno spreminjanje, izpuščanje ali prikrivanje podatkov ali rezultatov.
- **Plagiatorstvo** je prilastitev dela ali zamisli drugih ljudi, ne da bi ustrezno priznali prvotni vir, s čimer se kršijo pravice prvotnih avtorjev do njihovih intelektualnih rezultatov.

Te tri oblike kršitev se štejejo kot posebej resne, saj izkrivljajo raziskovalno evidenco. Obstajajo še druge kršitve dobrih raziskovalnih praks, ki škodijo integriteti raziskovalnega postopka ali raziskovalcev. Poleg neposrednih kršitev dobrih raziskovalnih praks, navedenih v tem kodeksu ravnanja, primeri drugih nesprejemljivih praks med drugim zajemajo:

- Manipuliranje avtorstva ali blatenje vloge drugih raziskovalcev v objavi.
- Ponovno objavljane zajetnih delov prejšnjih objav, vključno s prevodi, brez ustreznega priznanja ali citiranja originala („samoplagiatorstvo“).
- Selektivno citiranje, da se poudarijo lastne ugotovitve ali izpolnijo želje urednikov, pregledovalcev ali kolegov.
- Neobjavljanje rezultatov raziskav.

- Dopuščanje, da financerji/sponzorji ogrozijo neodvisnost v raziskovalnem postopku, ali poročanje o rezultatih na način, da se uvedejo ali spodbujajo predsodki.
- Nepotrebno razširitev bibliografije študije.
- Zlonamerno obtoževanje raziskovalca, da se je neprimerno vedel ali zakrivil druge kršitve.
- Napačno prikazovanje raziskovalnih dosežkov.
- Pretirano poudarjanje pomena in praktične uporabnosti ugotovitev.
- Zamujanje ali neprimerno oviranje dela drugih raziskovalcev.
- Zloraba nadrejenega položaja za spodbujanje kršitev raziskovalne integritete.
- Neupoštevanje domnevnih kršitev raziskovalne integritete s strani drugih ali prikrivanje neustreznih odzivov na neprimerno vedenje ali druge kršitve s strani ustanov.
- Ustanavljanje ali podpiranje revij, ki ogrožajo nadzor kakovosti raziskav („predatorske revije“).

Nesprejemljive prakse je mogoče v njihovih najhujših oblikah kaznovati, vendar si je treba z usposabljanjem, nadzorom in mentorstvom ter razvojem pozitivnega in razumevajočega raziskovalnega okolja vsaj čim bolj prizadevati za njihovo preprečevanje, odvracanje od njih in njihovo prenehanje.

3.2 Obnavljanje kršitev in obtožb neprimerne vedenja

Nacionalne ali institucionalne smernice se razlikujejo glede tega, kako se v različnih državah obravnavajo kršitve dobrih raziskovalnih praks in obtožbe neprimerne vedenja. Vendar je vedno v interesu družbe in raziskovalne skupnosti, da se kršitve obravnavajo dosledno in pregledno. Naslednja načela je treba vključiti v vsak postopek preiskave.

Integriteta

- Preiskave so poštene, celovite in izvedene hitro, ne da bi se ogrozila natančnost, objektivnost ali temeljitost.
- Stranke, vključene v postopek, izrazijo vsako navzkrižje interesov, ki se lahko pojavi med preiskavo.
- Sprejmejo se ukrepi, s katerimi se zagotovi, da se preiskave izvedejo do konca.
- Postopki se izvajajo zaupno, da se zaščitijo osebe, vključene v preiskavo.
- Ustanove zaščitijo pravice žvižgačev med preiskavami in zagotovijo, da njihove poklicne možnosti niso ogrožene.
- Splošni postopki za obravnavanje kršitev dobrih raziskovalnih praks so javno razpoložljivi in dostopni, da se zagotovita njihova preglednost in enotnost.

Poštenost

- Preiskave se izvedejo v skladu z dolžnim pravnim postopanjem in pošteno do vseh strank.
- Osebam, obtoženim neprimerne raziskovalnega vedenja, se zagotovijo vse podrobnosti v zvezi z obtožbami ter jim je omogočen pošten postopek, da odgovorijo na obtožbe in predložijo dokaze.
- Zoper osebe, zoper katere se obtožba neprimerne vedenja potrdi, se sprejme ukrep, ki je sorazmeren z resnostjo kršitve.
- Ko so raziskovalci oproščeni obtožbe neprimerne vedenja, se sprejme ustrezen izravnalni ukrep.
- Za vsako osebo, ki je obtožena neprimerne raziskovalnega vedenja, se domneva, da je nedolžna, dokler se ne dokaže nasprotno.

Priloga 1: Ključni viri

All European Academies (2013). "Ethics Education in Science". Statement by the ALLEA Permanent Working Group on Science and Ethics.

www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Statement_Ethics_Edu_web_final_2013_10_10.pdf [Obiskano: 14. marca 2017]

AllTrials: Trials Registration and Reporting Platform.

<http://www.alltrials.net/find-out-more/> [Obiskano: 14. marca 2017]

American Association for the Advancement of Science (2017). The Brussels Declaration: Ethics and Principles for Science & Society Policy-Making.

<http://www.sci-com.eu/main/docs/Brussels-Declaration.pdf?58b6e4b4> [Obiskano: 14. marca 2017]

Committee on Publication Ethics COPE. Guidelines.

<http://publicationethics.org/resources/guidelines> [Obiskano: 14. marca 2017]

Data Citation Synthesis Group, Martone M. (ed.) (2014). Joint Declaration of Data Citation Principles. San Diego, CA: FORCE11.

<https://www.force11.org/group/joint-declaration-data-citation-principles-final> [Obiskano: 14. marca 2017]

EQUATOR Network: Reporting Guidelines to enhance the quality and transparency of health research.

<https://www.equator-network.org/> [Obiskano: 13. marca 2017]

EUDAT. Collaborative Data Infrastructure: Guidelines on data management.

<https://eudat.eu/data-management> [Obiskano: 15. januarja 2017]

InterAcademy Partnership (2016). "Doing Global Science: A Guide to Responsible Conduct in the Global Research Enterprise". Princeton University Press.

<http://interacademycouncil.net/24026/29429.aspx> [Obiskano: 15. januarja 2017]

International Committee of Medical Journal Editors. Defining the Role of Authors and Contributors.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html> [Obiskano: 15. januarja 2017]

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) in forum Global Science (2007). Best Practices for Ensuring Scientific Integrity and Preventing Misconduct. <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/40188303.pdf> [Obiskano: 15. januarja 2017]

Research Data Alliance RDA (2016). RDA/WDS Publishing Data Workflows WG Recommendations. <http://dx.doi.org/10.15497/RDA00004> [Obiskano: 15. januarja 2017]

Research Data Alliance RDA (2016). Data Description Registry Interoperability WG Recommendations. <http://dx.doi.org/10.15497/RDA00003> [Obiskano: 15. januarja 2017]

UK Academy of Medical Sciences (2015). Perspective on 'Conflict of Interest'. <https://acmedsci.ac.uk/file-download/41514-572ca1ddd6cca.pdf> [Obiskano: 13. marca 2017]

Wilkinson MD et al. (2016). The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship, Scientific Data 3:160018 doi: 10.1038/sdata.2016.18 <http://www.nature.com/articles/sdata201618> [Obiskano: 15. januarja 2017]

World Conference on Research Integrity WCRI (2013). Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations. <http://www.researchintegrity.org/Statements/Montreal%20Statement%20English.pdf> [Obiskano: 5. januarja 2017]

World Conference on Research Integrity WCRI (2010). Singapore Statement on Research Integrity. www.singaporestatement.org/statement.html [Obiskano: 15. januarja 2017]

Priloga 2: Postopek pregleda in seznam deležnikov

Postopek pregleda

Ta dokument temelji na „Evropskem kodeksu ravnanja za raziskovalno integriteto“, ki sta ga leta 2011 pripravili Zveza evropskih akademij (ALLEA) in Evropska znanstvena fundacija (ESF). Je živ dokument, ki se bo pregledal vsake tri do pet let in po potrebi spremenil, da bi se upoštevali novonastali pomisleki, zato da ga bo lahko raziskovalna skupnost še naprej uporabljala kot okvir za dobre raziskovalne prakse.

Razlog za sedanjí pregled so med drugim razvojni dosežki na področju financiranja evropskih raziskav in regulativnega okolja, institucionalne pristojnosti, znanstveno komuniciranje, postopki pregleda, objavljanje z odprtim dostopom, uporaba arhivov ter uporaba družbenih medijev in vključevanje državljanov v raziskave. V pregled, ki ga je začela izvajati stalna delovna skupina za znanost in etiko v okviru zveze ALLEA, je bilo vključeno obsežno posvetovanje med pomembnejšimi deležniki v evropskih raziskavah, javnimi in zasebnimi, da bi se ustvaril občutek za deljeno odgovornost.

Seznam deležnikov

Večstranske organizacije deležnikov, ki so poslale pisne povratne informacije* in/ali sodelovale na posvetovalnem sestanku deležnikov v Bruslju novembra 2016+:

- BusinessEurope**
- Centre for European Policy Studies (CEPS)*
- Committee on Publication Ethics (COPE)**
- Conference on European Schools for Advanced Engineering Education and Research (CESAER)**
- DIGITALEUROPE**
- EU-LIFE**
- European Association of the Molecular and Chemical Sciences (EUCHEMS)**
- European Association of Research and Technology Organisations (EARTO)**
- European Citizen Science Association (ECSA)*
- European Commission**
- European Network of Research Integrity Offices (ENRIO)**
- European University Association (EUA)**
- Euroscience**
- FoodDrinkEurope**
- Global Young Academy (GYA)**
- League of European Research Universities (LERU)**
- Open Access Infrastructure for Research in Europe (OpenAIRE)**
- Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)+
- Sense about Science*
- Science Europe**
- Young European Associated Researchers (YEAR)**
- Young European Research Universities Network (YERUN)**

Priloga 3: Stalna delovna skupina za znanost in etiko v okviru zveze ALLEA

Stalna delovna skupina za znanost in etiko v okviru zveze ALLEA (v nadaljnjem besedilu: stalna delovna skupina) se ukvarja s številnimi zadevami – „notranjimi“ (v znanstveni skupnosti) in „zunanjimi“ (odnosi med znanostjo in družbo). Ker so bili etični pomisleki bistveni sestavni del konsolidacije združene Evrope in ustanovitve zveze ALLEA, je bila stalna delovna skupina vzpostavljena, da bi povezala strokovnjake z akademij iz vse Evrope ter jim zagotovila platformo za stalno razpravo o raziskovalni etiki in raziskovalni integriteti.

Stalna delovna skupina je v zadnjih letih razširila svoje pristojnosti in dejavnosti, da bi ustrezno izpolnjevala svojo nalogo skupinskega razpravljanja o temah, kot so med drugim raziskovalna integriteta, etično izobraževanje v znanosti in raziskovalnem usposabljanju, etika znanstvenih političnih nasvetov, zaupanje v znanost, neprimerno znanstveno vedenje in plagiatorstvo.

Nadaljnja vprašanja, obravnavana pred kratkim, zajemajo dvojno uporabo rezultatov raziskav, etične vidike tveganja, znanost in človekove pravice, podporo visokošolskemu izobraževanju in raziskavam v Palestini, raziskave človeških zarodkov, sintetično biologijo, nanotehnologije itd. Poleg tega skupina zagotavlja strokovno znanje projektu Evropske mreže za raziskovalno etiko in raziskovalno integriteto (European Network of Research Ethics and Research Integrity – ENERI), ki se financira v okviru pobude Obzorje 2020 ter je namenjen usposabljanju strokovnjakov na področju z etiko povezanih vprašanj in uskladitvi infrastruktur za raziskovalno integriteto po vsej Evropi.

Stalna delovna skupina ima redne sestanke, sklicuje pa tudi tematske sestanke v širšem okolju, običajno v partnerstvu s številnimi drugimi pomembnimi organizacijami, kot so Evropska komisija, Evropska znanstvena fundacija (ESF), Mednarodni svet za znanost (ICSU) in UNESCO. Člani stalne delovne skupine za uspešno izvedbo postopka pregleda „Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto“ uporabljajo obsežno mrežo strokovnjakov in ustanov.

Člani Stalne delovne skupine za znanost in etiko v okviru zveze ALLEA

Göran Hermerén (predsednik) – Kraljeva švedska akademija književnosti, zgodovine in antikvitet

Maura Hiney – Irska akademija znanosti, predsednica redakcijske skupine

László Fésüs – Madžarska akademija znanosti, član redakcijske skupine

Roger Pfister – Švicarska akademija umetnosti in znanosti, član redakcijske skupine

Els Van Damme – Kraljeva akademija znanosti, književnosti in umetnosti Belgije, član redakcijske skupine

Martin van Hees – Kraljeva nizozemska akademija umetnosti in znanosti, član redakcijske skupine

Krista Varantola – Svet finskih akademij, članica redakcijske skupine

Anna Benaki – Akademija v Atenah (Grčija)

Anne Fagot-Largeault – Akademija znanosti (Francija)

Ludger Honnefelder – Združenje nemških akademij znanosti in humanistike

Bertil Emrah Oder – Bilim Akademisi (Akademija znanosti, Turčija)

Martyn Pickersgill – Kraljevo društvo v Edinburgu (Združeno kraljestvo)

Pere Puigdomenech – Kraljeva akademija znanosti in umetnosti v Barceloni/Inštitut za katalonske študije (Španija)

Kirsti Strøm Bull – Norveška akademija znanosti in književnosti

Zbigniew Szawarski – Poljska akademija znanosti

Raivo Uibo – Estonska akademija znanosti

Podpora stalni delovni skupini in redakcijski skupini: Robert Vogt (sekretariat zveze ALLEA)



ALLEA – Zveza evropskih akademij

ALLEA – Zveza evropskih akademij znanosti in humanistike je bila ustanovljena leta 1994 in trenutno združuje 58 akademij iz več kot 40 držav iz regije Sveta Evrope. Akademije članice delujejo kot znanstvena združenja, možganski trusti in organizacije, ki izvajajo raziskave. So samoupravne skupnosti vodij znanstvenih poizvedb z vseh področij naravoslovja, družboslovja in humanistike. Zveza ALLEA tako zagotavlja dostop do človeških virov intelektualne odličnosti, izkušenj in strokovnega znanja brez primere.

Delo zveze ALLEA na področju politike, ki je neodvisno od političnih, komercialnih in ideoloških interesov, poskuša prispevati k izboljšanju okvirnih pogojev, v okviru katerih se lahko dosežajo uspehi na področju znanosti in akademskih študij. Zveza ALLEA lahko skupaj s svojimi akademijami članicami obravnava celoten sklop strukturnih in političnih vprašanj, s katerimi se Evropa srečuje na področju znanosti, raziskav in inovacij. Pri tem jo usmerja skupni dogovor Evrope, ki jo povezujejo zgodovinski, družbeni in politični dejavniki ter znanstveni in gospodarski razlogi.

www.allea.org

Akademije članice

Albanija: Akademia e Shkencave e Shqipërisë; **Armenija:** Գիտությունների սպարտիս սկադևիս; **Avstrija:** Österreichische Akademie der Wissenschaften; **Belgija:** Académie Royale des Sciences des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique; Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten; Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde; Académie Royale de langue et de littérature françaises de Belgique; **Belorusija:** Нацыянальная акадэмія навук Беларусі; **Bolgarija:** Българска академия на науките; **Bosna in Hercegovina:** Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine; **Češka:** Akademie věd České republiky; Učená společnost České republiky; **Črna gora:** Crnogorska akademija nauka i umjetnosti; **Danska:** Kongelige Danske Videnskabernes Selskab; **Estonija:** Eesti Teaduste Akadeemia; **Finska:** Tiedeakatemia; **Francija:** Académie des Sciences - Institut de France; Académie des Inscriptions et Belles-Lettres; **Grčija:** Ακαδημία Αθηνών; **Gruzija:** საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია; **Hrvaška:** Hrvatska Akademija Znanosti i Umjetnosti; **Irska:** The Royal Irish Academy - Acadamh Ríoga na hÉireann; **Italija:** Accademia Nazionale dei Lincei; Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti; Accademia delle Scienze di Torino; **Izrael:** האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים; **Kosovo:** Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës; **Latvija:** Latvijas Zinātņu akadēmija; **Litva:** Lietuvos mokslų akademijos; **Madžarska:** Magyar Tudományos Akadémia; **Makedonija:** Македонска Академија на Науките и Уметностите; **Moldavija:** Academia de Științe a Moldovei; **Nemčija:** Leopoldina - Nationale Akademie der Wissenschaften; Union der deutschen Akademien der Wissenschaften; Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz, Bayerische Akademie der Wissenschaften, Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Akademie der Wissenschaften in Hamburg, Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften und der Künste, Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig (Pridružena članica); **Nizozemska:** Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; **Norveška:** Det Norske Videnskaps-Akademi; Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab; **Poljska:** Polska Akademia Umiejętności; Polska Akademia Nauk; **Portugalska:** Academia das Ciências de Lisboa; **Romunija:** Academia Română; **Rusija:** Российская академия наук (Pridružena članica); **Slovaška:** Slovenská Akadémia Vied; **Slovenija:** Slovenska akademija znanosti in umetnosti; **Srbija:** Srpska Akademija Nauka i Umetnosti; **Španija:** Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales; Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona; Institut d'Estudis Catalans; **Švedska:** Kungl. Vetenskapsakademien; Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien; **Švica:** Akademien der Wissenschaften Schweiz; **Turčija:** Türkiye Bilimler Akademisi; Bilim Akademisi; **Ukrajina:** Національна академія наук України; **Združeno kraljestvo:** The British Academy; The Learned Society of Wales; The Royal Society; The Royal Society of Edinburgh;

integrity | in'ti

1 the quality of being honest and having moral principles; *integrity*.

2 the state of being whole; *integrity*.

- the condition of being whole
- internal consistency

ALLEA

ALL European
Academies



UNIVERZA v MARIBORU

Slomškovo trg 15

2000 Maribor

PRILOGA 2 H KODEKSU ETIČNEGA RAVNANJA UNIVERZE V MARIBORU

Vancouverški protokol o vlogi avtorjev in soavtorjev

(neuradni prevod v slovenščino)

Izvirnik: International Committee of Medical Journals Editors (ICMJE), Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals, Defining the Role of Authors and Contributors, December 2019

Dostopen na: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf> in na <http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html>

Opredelitev vloge avtorjev in soavtorjev

Vsebina

1. [Zakaj je avtorstvo pomembno](#)
2. [Kdo je avtor?](#)
3. [Sodelujoči, ki niso upravičeni do soavtorstva](#)

1. Zakaj je avtorstvo pomembno

Avtorstvo podeljuje zasluge in ima pomembne akademske, družbene in finančne posledice. Koncept avtorstva vključuje tudi odgovornost za izdano delo. Namen naslednjih priporočil je zagotoviti, da sodelujoči, ki so v znatni meri intelektualno prispevali k objavljenemu članku, dobijo zasluge kot avtorji, pa tudi, da sodelujoči, ki se jim pripisuje avtorstvo, razumejo svojo vlogo pri prevzemanju odgovornosti za objavljeno delo.

Ker avtorstvo samo ne izraža, katere prispevane vsebine ga utemeljujejo, nekatere znanstvene revije zdaj zahtevajo in objavljajo informacije o prispevkih vsake osebe, ki je sodelovala v predloženi raziskavi, vsaj v primeru izvirnih raziskav. Urednikom močno priporočamo, da oblikujejo in izvajajo politiko o soavtorstvu. Takšne politike odpravijo veliko nejasnosti v zvezi s prispevanim delom, vendar pustijo nerešeno vprašanje o količini in kakovosti prispevka, ki upravičuje posameznikovo avtorstvo. Mednarodni odbor urednikov medicinskih revij ICMJE je tako razvil kriterije za avtorstvo, ki jih lahko uporabljajo vse strokovne revije, vključno s tistimi, ki razlikujejo med avtorji in drugimi sodelujočimi.

2. Kdo je avtor?

ICMJE priporoča presojo avtorstva glede na naslednje štiri kriterije:

- znatni prispevki k zasnovi ali oblikovanju raziskave bodisi pridobivanje, analiza ali interpretacija podatkov raziskave IN
- priprava osnutka znanstvenega članka ali njegov kritični pregled, s čimer se ustvari pomemben intelektualni doprinos, IN
- končna odobritev različice za izdajo IN
- dogovor o odgovornosti za vse vidike znanstvenega članka v smislu zagotavljanja, da bodo vprašanja o točnosti ali integriteti katerega koli dela članka ustrezno upoštevana in razrešena.

Poleg tega, da je avtor odgovoren za dele članka, ki jih je ustvaril, mora biti sposoben določiti tudi, kateri soavtorji so odgovorni za določene druge dele članka. Poleg tega se od avtorjev pričakuje zaupanje v integriteto prispevkov svojih soavtorjev.

Vsi, ki so opredeljeni kot avtorji, morajo izpolnjevati vse štiri kriterije za avtorstvo, in vsi, ki izpolnjujejo te štiri kriterije, morajo biti opredeljeni kot avtorji. Posameznike, ki ne izpolnjujejo vseh štirih kriterijev, je treba navesti v zahvali (več o tem v odseku II.A.3 v nadaljevanju). Namen teh kriterijev za avtorstvo je omejitev statusa avtorstva na zaslužne osebe, ki lahko prevzamejo odgovornost za opravljeno delo. Merila niso namenjena temu, da bi z njimi iz avtorstva izključili kolege, ki sicer izpolnjujejo kriterije za avtorstvo, tako da bi jim odrekli možnost izpolnitve kriterija 2 ali 3. Zato morajo vsi posamezniki, ki izpolnjujejo prvi kriterij, imeti priložnost sodelovati pri pregledu, pripravi in končni odobritvi rokopisa.

Posamezniki, ki vodijo delo, so odgovorni za prepoznavanje sodelujočih, ki izpolnjujejo te kriterije. V najboljšem primeru naj bi do tega prišlo pri načrtovanju dela, čemur bi sledile primerne spremembe v toku delovnega napredka. Spodbujamo sodelovanje in soavtorstvo s kolegi na lokacijah, kjer se izvaja raziskava. Preverjanje izpolnjevanja vseh štirih kriterijev pri posameznikih, ki so navedeni kot avtorji, je kolektivna odgovornost avtorjev in ne strokovne revije, ki ji je delo predloženo za objavo. Naloga urednikov ni, da bi ugotavljali, kdo pogoje za avtorstvo izpolnjuje ali ne izpolnjuje, ali da bi posredovali v avtorskih sporih. Če ni mogoče doseči dogovora o tem, kdo je upravičen do avtorstva, je treba zahtevati, da to preveri ustanova, kjer je bila opravljena raziskava, in ne urednik znanstvene revije. Kriteriji, ki se uporabljajo za določitev vrstnega reda navedbe avtorjev v vrstici za navedbo avtorjev, se razlikujejo in jih skupaj določi skupina avtorjev, ne uredniki. Če avtorji zahtevajo odstranitev ali dodajanje avtorja po predložitvi rokopisa ali po objavi, morajo uredniki revije zahtevati pojasnilo in izjavo o soglasju za zahtevano spremembo. Izjavo morajo podpisati vsi navedeni avtorji članka in avtor, ki se ga odstranjuje ali dodaja.

Korespondenčni avtor je posameznik, ki prevzame glavno odgovornost za komunikacijo z znanstveno revijo v postopkih predložitve rokopisa, strokovne recenzije in objave. Korespondenčni avtor navadno zagotavlja, da so ustrezno izpolnjene vse administrativne zahteve revije. To vključuje npr. zagotavljanje podatkov o avtorstvu, dovoljenje etične komisije, registracijska dokumentacija za klinične preizkuse ter izjave o konfliktih interesov, čeprav lahko te naloge prevzame tudi eden ali več soavtorjev. Korespondenčni avtor je na voljo za ažurno podajanje odgovorov na vprašanja urednikov med postopkom predložitve članka in strokovne recenzije, po objavi pa je na voljo tudi za odzivanje na kritike članka in nudi reviji podatke ali dodatne informacije, če se pojavijo vprašanja glede članka. Čeprav je za korespondenco z revijo odgovoren predvsem korespondenčni avtor, ICMJE priporoča, da uredniki pošljejo kopije celotne korespondence vsem naštetim avtorjem.

Če je članek delo velike večavtorske skupine, je optimalno, da se skupina pred začetkom dela odloči, kdo bo avtor, in avtorstvo potrdi pred predložitvijo rokopisa za objavo. Vsi člani skupine, ki so navedeni

kot avtorji, morajo izpolnjevati vse štiri kriterije za avtorstvo, vključno z odobritvijo končnega rokopisa, in morajo biti sposobni prevzeti javno odgovornost za svoje delo ter imeti popolno zaupanje v točnost in integriteto dela drugih avtorjev v skupini. Od njih se pričakuje tudi, da izpolnijo obrazce za razkritje potencialnih konfliktov interesa.

Nekatere velike večavtorske skupine določijo avtorstvo z imenom skupine, nekatere imenu skupine dodajo tudi imena posameznikov. Ob predložitvi rokopisa, ki ga je napisala skupina, mora korespondenčni avtor navesti ime skupine, če to obstaja, in jasno identificirati člane skupine, ki lahko prevzamejo zasluge in odgovornost za delo kot avtorji. Vrstica članka z navedbo avtorjev identificira, kdo je neposredno odgovoren za rokopis, bibliografska baza podatkov MEDLINE pa vsa imena, se pojavijo v vrstici z navedbo avtorjev, navaja kot avtorje. Če vrstica z navedbo avtorjev vključuje ime skupine, bo baza MEDLINE navedla imena posameznih članov skupine, ki so avtorji ali sodelujoči (včasih poimenovani tudi kot sodelujoči, ki niso upravičeni do avtorstva), v primeru da vrstica z navedbo avtorjev vsebuje opombo, ki obrazloži, da se posamezna imena nahajajo drugje v članku in ali gre za avtorje ali sodelujoče.

3. Sodelujoči, ki niso upravičeni do soavtorstva

Sodelujočih, ki ne izpolnjujejo vseh 4 zgoraj navedenih kriterijev za avtorstvo, ne navajamo kot avtorje, temveč v zahvali. Primeri dejavnosti, ki same (brez drugih prispevkov) ne izpolnjujejo pogojev za avtorstvo, so pridobitev financiranja, splošni nadzor raziskovalne skupine ali splošna administrativna podpora, prav tako pomoč pri pisanju, tehnično urejanje, jezikovno urejanje ter lektoriranje. Posameznike, katerih prispevki ne upravičujejo avtorstva, se lahko v zahvali navede posamično ali pod skupnim nazivom (npr. »klinični raziskovalci« ali »sodelujoči raziskovalci«). Njihove prispevke je treba natančno določiti (npr. »delovali kot znanstveni svetovalci«, »kritično pregledali predlog študije«, »zbrali podatke«, »zagotovili oskrbo in oskrbovali paciente, ki so bili vključeni v raziskavo«, »sodelovali pri pisanju ali tehničnem urejanju rokopisa«).

Ker lahko zahvala pomeni podporo podatkom in sklepom raziskave s strani posameznikov, ki se jim zahvaljujemo, priporočamo urednikom, da od korespondenčnih avtorjev zahtevajo pridobitev ustreznih pisnih dovoljenj za vključitev zahval od vseh posameznikov, ki so jim zahvale namenjene.